

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8982/2568

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ป.พ.พ. มาตรา 383, พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 42

ย่อ / หลักกฎหมาย

เบี้ยปรับเป็นเงินค่าเสียหายที่คู่สัญญากำหนดไว้ล่วงหน้าเป็นข้อสันนิษฐานเบื้องต้นว่า เจ้าหนี้ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนเงินตามที่ตกลงกัน ส่วนค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเป็นการกำหนดค่าเสียหายเพิ่มเติมจากความเสียหายที่แท้จริง โดยค่าเสียหายเพื่อการลงโทษศาลมุ่งพิจารณาที่การกระทำของผู้ออกให้เกิดความเสียหายจากผู้กระทำละเมิดเป็นหลักเพื่อการลงโทษสำหรับการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ในขณะเดียวกันเพื่อยับยั้งมิให้ผู้อื่นกระทำเช่นเดียวกับจำเลย เพื่อคุ้มครองความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวม ค่าเสียหายเพื่อการลงโทษจึงไม่ใช่เบี้ยปรับและไม่อาจนำมาตรา 383 มาปรับใช้กับการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ การกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษนอกจากใช้กับการกระทำละเมิดแล้ว ยังอาจนำไปใช้แก่การผิดสัญญาซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่กรณี เมื่อจำเลยตกลงรับจ้างว่าความให้แก่โจทก์ การปฏิบัติหน้าที่ตามสัญญาของจำเลยต่อโจทก์อยู่ภายใต้บังคับแห่ง พ.ร.บ.ทนายความ พ.ศ. 2528 การที่จำเลยทำหน้าที่ในศาลด้วยความประมาทเลินเล่อ ละทิ้งงาน เป็นผลให้โจทก์ได้รับความเสียหายในคดีแพ่งและคดีอาญาเป็นการปฏิบัติผิดมรรยาททนายความต่อคู่ความ การกระทำของจำเลยจึงเป็นการกระทำละเมิดและผิดสัญญาเป็นเหตุให้โจทก์ได้รับความเสียหาย และเป็นกรณีจำเลยกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อความรับผิดชอบในฐานะผู้มีอาชีพอันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน ศาลย่อมมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ตาม พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 42 วรรคหนึ่ง อย่างไรก็ดี เมื่อค่าเสียหายเพื่อการลงโทษมิใช่หนี้เงินในขณะยื่นฟ้องที่จะนำมาคิดดอกเบี้ยผิดนัด จึงไม่อาจกำหนดให้จำเลยรับผิดดอกเบี้ยของค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้

คำพิพากษา

โจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลยชำระเงิน 8,400,539.69 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 5 ต่อปีของต้นเงิน 8,192,910.49 บาท นับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ และกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 42 ด้วย จำเลยให้การขอให้ยกฟ้องระหว่างพิจารณา จำเลยแถลงสละประเด็นตามคำให้การเรื่องอำนาจฟ้องและฟ้องเคลือบคลุมศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยชำระเงิน 300,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 5 ต่อปี ของต้นเงินดังกล่าว นับถัดจากวันฟ้อง (ฟ้องวันที่ 22 พฤศจิกายน 2564) เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ กับให้จำเลยชำระค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์เฉพาะค่าขึ้นศาลให้ใช้แทนตามทุนทรัพย์ที่โจทก์ขณะคดี โดยกำหนดค่าทนายความ 3,000 บาท ส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีให้เป็นพับ โจทก์และจำเลยอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค 8 แผนกคดีผู้บริโภคพิพากษายืน คืบค่าจัดทำเอกสารเป็นเงิน 46 บาท ให้แก่โจทก์ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีและค่าฤชาธรรมเนียมชั้นอุทธรณ์นอกจากที่สั่งคืนให้เป็นพับ โจทก์ฎีกา โดยศาลฎีกาแผนกคดีผู้บริโภคอนุญาตให้ฎีกา ศาลฎีกาแผนกคดีผู้บริโภควินิจฉัยว่า คดีนี้ได้รับอนุญาตให้ฎีกาเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับค่าเสียหายเพื่อการ

ลงโทษตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 42 ซึ่งมีปัญหาต้องพิจารณาประการแรกว่า ค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเป็นเบี้ยปรับหรือไม่ เห็นว่า บ่อเกิดแห่งหนี้ทางแพ่งระหว่างบุคคลที่จะก่อให้เกิดสิทธิหน้าที่ระหว่างกันเกิดจาก 1. หนี้ตามนิติกรรมสัญญา เช่น สัญญาซื้อขาย สัญญาจ้างทำของ 2. หนี้ตามนิติเหตุซึ่งส่วนใหญ่มาจากการละเมิด เช่น การกระทำโดยประมาททำให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหาย 3. หนี้ตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร และเมื่อเกิดหนี้แล้ว บุคคลซึ่งอยู่ในฐานะลูกหนี้ต้องชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ให้ถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งตามหลักกฎหมายแล้วมี 3 ลักษณะ 1. ต้องกระทำการ เช่น ส่งมอบทรัพย์สิน วาดรูป ก่อสร้างอาคาร หรือว่าความ 2. จดเว้นการกระทำ เช่น สัญญาว่าจะไม่ขายอาหารในบริเวณที่กำหนด หรือไม่ปล่อยของเสียสู่ทางสาธารณะ 3. ชำระเงิน เช่น ชำระค่าจ้าง ชำระราคา ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องสมบูรณ์ เจ้าหนี้สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 215 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติหลักการว่า เมื่อเกิดความเสียหายขึ้น ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้ที่เกิดความเสียหายนั้นได้ดังจะเห็นได้จากบัญญัติในมาตราต่าง ๆ เช่น มาตรา 216, 218, 222, 271 และ 438 เป็นต้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติถ้อยคำเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายของบุคคลไว้ 3 คำ คือ ค่าสินไหมทดแทน ค่าเสียหาย และเบี้ยปรับ ถ้อยคำทั้งสามมีความหมายที่แตกต่างกันแม้จะใกล้เคียงกัน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 วรรคสอง ให้ความหมายของ "ค่าสินไหมทดแทน" ว่าได้แก่ การคืนทรัพย์สิน การใช้ราคาทรัพย์สิน และการใช้ค่าเสียหาย ความหมายทางกฎหมายของคำว่า "ค่าสินไหมทดแทน" จึงกว้างกว่าคำว่า "ค่าเสียหาย" ซึ่งหมายความถึงเฉพาะจำนวนเงินที่ชำระเพื่อชดเชยหรือเยียวยาความเสียหายในทางทรัพย์สิน ส่วนคำว่า "เบี้ยปรับ" นั้น มาตรา 379 บัญญัติหลักการไว้ว่า เป็นเงินที่ลูกหนี้สัญญากับเจ้าหนี้จะชำระให้หากไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้องสมควร จากบทบัญญัติดังกล่าว "เบี้ยปรับ" จึงมีความหมายในทางกฎหมายว่าเป็นเงินค่าเสียหายที่คู่สัญญากำหนดไว้ล่วงหน้า เป็นข้อสันนิษฐานเบื้องต้นว่าเจ้าหนี้ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนเงินตามที่ตกลงกันและลดภาระการพิสูจน์จำนวนค่าเสียหายของเจ้าหนี้ ดังนั้น เบี้ยปรับจึงแตกต่างจากค่าเสียหาย และไม่ว่าคู่สัญญาจะใช้ถ้อยคำใดในการตกลงกำหนดค่าเสียหายไว้ล่วงหน้า ความสำคัญยังคงอยู่ที่ความมุ่งหมายอันแท้จริงของคู่สัญญา ดังนั้น แม้ในสัญญาจะใช้คำว่าค่าเสียหาย เบี้ยปรับ หรือค่าปรับ แต่การกำหนดค่าเสียหายไว้ล่วงหน้าเช่นนั้นย่อมถือเป็นเบี้ยปรับ ถ้ากำหนดไว้ตามสมควรเหมาะสมแก่กรณี ศาลก็ไม่อาจลดเบี้ยปรับได้ แต่หากกำหนดไว้เกินสมควร ศาลย่อมลดเบี้ยปรับได้ โดยพิเคราะห์ถึงทางได้เสียของเจ้าหนี้ทุกอย่างที่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ใช่เพียงทางได้ในเชิงทรัพย์สิน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 383 ซึ่งสอดคล้องกับค่าเสียหายที่มีทั้งค่าเสียหายที่คำนวณเป็นราคาเงินในทางทรัพย์สินได้และค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ ดังที่ปรากฏอยู่ในมาตรา 446 หลักการที่สำคัญของการกำหนดค่าเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ว่าจะเป็นความรับผิดตามสัญญาหรือความรับผิดทางละเมิด คือ การชดเชยค่าเสียหายให้กลับคืนเดิมก่อนเกิดสัญญาหรือการละเมิด ดังที่ปรากฏในมาตรา 391 และ 438 ซึ่งไม่มีหลักการของค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ สำหรับค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเป็นหลักการที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายเฉพาะอื่นนอกจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 42 ซึ่งบัญญัติให้ศาลกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ประกอบธุรกิจชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้บริโภค ถ้าการกระทำที่ถูกฟ้องร้อง

กระทำโดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายหรือ
ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่นำพาต่อความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้บริโภคหรือกระทำการอันเป็น
การฝ่าฝืนต่อความรับผิดชอบในฐานะผู้มีอาชีพหรือธุรกิจอันย่อมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน การ
กำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษจึงเป็นการกำหนดค่าเสียหายเพิ่มเติมจากความเสียหายที่แท้จริง
ค่าเสียหายและค่าเสียหายเพื่อการลงโทษแตกต่างกันที่วัตถุประสงค์ กล่าวคือ การกำหนด
ค่าเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ศาลให้ความสำคัญแก่ผู้เสียหาย โดยต้อง
พิจารณาผลของความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายเป็นหลัก และกำหนดค่าเสียหายเพื่อเยียวยา
และทำให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิม แต่การกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษศาลมุ่งพิจารณาที่
การกระทำของผู้ก่อให้เกิดความเสียหายหรือผู้กระทำละเมิดเป็นหลัก ค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ
เป็นการนำแนวคิดของการลงโทษทางอาญามาใช้ในคดีแพ่ง โดยนำหลักการลงโทษทางทรัพย์สิน
แก่จำเลยในคดีอาญาเช่นเดียวกับการปรับ เพื่อลงโทษสำหรับการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหาย
แก่ผู้เสียหายและในขณะเดียวกันเพื่อยับยั้งไม่ให้ผู้อื่นกระทำเช่นเดียวกับจำเลยแก่ผู้อื่น ทั้งนี้ เพื่อ
คุ้มครองความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวม อันเป็นปรัชญาทางกฎหมายของการกำหนดความ
รับผิดชอบทางอาญาและความรับผิดชอบทางละเมิด การกระทำที่เป็นความผิดทางอาญาจึงมักมีความรับ
ผิดทางละเมิดอยู่ด้วย ผู้กระทำละเมิดอาจถูกดำเนินคดีได้ทั้งทางอาญาและทางแพ่ง และแม้จะไม่มี
ความผิดทางอาญาก็ยังอาจมีความรับผิดชอบทางแพ่งได้ ดังที่ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติแห่ง
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 424 ด้วยเหตุนี้โดยหลักการทั่วไปการกำหนด
ค่าเสียหายเพื่อการลงโทษจึงใช้กับการกระทำละเมิด ค่าเสียหายเพื่อการลงโทษจึงไม่ใช่เบี้ยปรับ
และไม่อาจนำมาตรา 383 มาปรับใช้กับการกำหนดค่าเสียหายเพื่อลงโทษได้ ฎีกาของโจทก์ข้อนี้
ฟังขึ้น ศาลฎีกาเห็นพ้องด้วย ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปมีว่า สมควรกำหนดค่าเสียหายเพื่อการ
ลงโทษจำเลยให้แก่โจทก์หรือไม่ เห็นว่า นอกจากการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษใช้กับ
การกระทำละเมิดแล้ว ยังอาจนำไปใช้แก่การผิดสัญญา ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่กรณี เช่น
การฝ่าฝืนข้อตกลงในสัญญาจนกลายเป็นการละเมิด การใช้สิทธิตามสัญญาเกินเลยจนกลายเป็น
การใช้สิทธิโดยไม่สุจริต หรือการไม่ปฏิบัติตามสัญญาที่ต้องปฏิบัติตามหน้าที่แห่งหลักวิชาชีพ
เช่น สัญญาจ้างว่าความ ซึ่งผู้รับจ้างต้องทำหน้าที่เป็นทนายความว่าความ ในศาลให้แก่ ผู้ว่าจ้าง
เนื่องจากผู้รับจ้างต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถพิเศษ ได้รับอนุญาตให้ทำหน้าที่นั้น ทั้งยังเป็นผู้รู้
ความลับของลูกค้า และต้องรับผิดชอบในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล การกระทำใด ๆ
ของผู้รับจ้างอาจทำให้เสื่อมเสียประโยชน์ของตัวความหรืออาจส่งผลกระทบต่อข้อเท็จจริงคดีได้ ผู้รับจ้าง
จึงเป็นผู้มีอาชีพอันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชนและต้องมีหน้าที่ความรับผิดชอบยิ่งกว่า
คู่สัญญาทั่วไป เมื่อจำเลยตกลงรับจ้างว่าความให้แก่โจทก์ตามสัญญาจ้างว่าความเอกสารหมาย
จ.6 การปฏิบัติหน้าที่ตามสัญญาของจำเลยต่อโจทก์จึงอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติ
ทนายความ พ.ศ. 2528 หมวด 6 มรรยาททนายความ มาตรา 51 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "ทนายความ
ต้องประพฤติตนตามข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความ การกำหนดมรรยาททนายความให้สภา
ทนายความตราเป็นข้อบังคับ" และข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ.
2529 หมวด 3 มรรยาทต่อตัวความมีอยู่ในข้อ 9 ถึงข้อ 15 โจทก์ฟ้องว่า จำเลยปล่อยปละละเลยไม่
ใส่ใจปฏิบัติตามคำสั่งศาล ทำหน้าที่ทนายความประมาทเลินเล่อ ละทิ้งงาน ปล่อยให้เกิดขาด
อายุความ ทั้งฟ้อง ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก ซึ่งข้อเท็จจริงยุติตามศาลล่าง
ทั้งสองโดยจำเลยมิได้ฎีกาโต้แย้งว่า จำเลยทำหน้าที่ทนายความในศาลด้วยความประมาทเลินเล่อ

ละทิ้งงาน เป็นผลให้โจทก์ได้รับความเสียหายในคดีแพ่งและคดีอาญา อันเป็นการที่จำเลยปฏิบัติ ผิดมรรยาททนายความต่อคู่ความตามข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 ข้อ 12 ที่กำหนดว่า "การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวดังต่อไปนี้ อันอาจทำให้เสื่อมเสีย ประโยชน์ของลูกค้า (1) จงใจขาดนัด หรือทอดทิ้งคดี (2) จงใจละเว้นหน้าที่ที่ควรกระทำอัน เกี่ยวแก่การดำเนินคดีแห่งลูกค้าของตน หรือปิดบังข้อความที่ควรแจ้งให้ลูกค้าทราบ" การกระทำของจำเลยจึงเป็นการกระทำละเมิดและผิดสัญญาเป็นเหตุให้โจทก์ได้รับความเสียหาย และเป็นกรณีที่จำเลยกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อความรับผิดชอบในฐานะผู้มีอาชีพอันยอม เป็นที่ไว้วางใจของประชาชน ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ตาม พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 42 วรรคหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การจะ กำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษจำเลยแก่โจทก์หรือไม่และกำหนดให้เพียงใดในจำนวนที่ไม่เกิน กว่าที่กฎหมายกำหนดเป็นดุลพินิจโดยชอบด้วยกฎหมายของศาล และแม้โจทก์จะมีได้มีคำขอ หาก ศาลเห็นสมควรก็กำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ ในคดีนี้ ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ภาค 8 ใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายและค่าเสียหายเพื่อการลงโทษมาแล้ว โดยพิพากษารวมกันมาไม่ได้ แยกแยะให้ชัดเจนก็ถือว่าศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ภาค 8 ได้กำหนดค่าเสียหายมาครบถ้วน แล้ว เมื่อไม่ปรากฏว่าการใช้ดุลพินิจของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ภาค 8 ไม่ชอบด้วยกฎหมาย อย่างไร จึงไม่มีเหตุที่ศาลฎีกาต้องแก้ไขเพิ่มเติมฎีกาข้อนี้ของโจทก์ฟังไม่ขึ้น อย่างไรก็ดีตามที่ ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ภาค 8 กำหนดดอกเบี้ยของค่าเสียหายเพื่อการลงโทษมานั้น เมื่อ ค่าเสียหายเพื่อการลงโทษมีใช้หนี้เงินในขณะยื่นฟ้องที่จะนำมาคิดดอกเบี้ยผิดนัด กรณีจึงไม่อาจ กำหนดให้จำเลยรับผิดชอบดอกเบี้ยของค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ ศาลฎีกาเห็นสมควรแก้ไขในเรื่อง ค่าเสียหายให้ชัดเจนขึ้น โดยเห็นควรกำหนดเป็นค่าเสียหาย 200,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปี และค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ 100,000 บาท พิพากษาแก้เป็นว่า ให้จำเลยชำระเงิน 200,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 5 ต่อปี ของต้นเงินดังกล่าว นับถัดจากวันฟ้อง (ฟ้องวันที่ 22 พฤศจิกายน 2564) เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ และให้จำเลยชำระ ค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ 100,000 บาท นอกจากที่แก้ไขให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 8.

องค์คณะ

พงษ์เดช วานิชกิตติกุล · โชคชัย รุจินินนาท · พรชัย พุ่มกำพล

ข้อความคำพิพากษาเป็นของศาลฎีกา · ที่มาของข้อมูล: deka.supremecourt.or.th · <https://www.thaideka.online/deka/8982/2568>